

**ՄԱԿ-ի մարմինների կողմից և ընթացակարգերի
շրջանակներում 2020-2022թթ. Հայաստանին ուղղված կանանց
իրավունքներին վերաբերող առաջարկների քարտեզագրում**

**Mapping of the UN bodies' and procedures'
recommendations to Armenia
in 2020-2022 related to the women's rights**

Ընդդեմ կանանց նկատմամբ
բռնության կոալիցիա
Coalition to stop violence
against women

Ընդդեմ կանանց սկսած
բռնության կոալիցիա
Coalition to stop violence
against women

**ՄԱԿ-ի մարմինների կողմից և ընթացակարգերի շրջանակներում 2020-2022թթ.
Հայաստանին ուղղված կանանց իրավունքներին վերաբերող առաջարկների քարտեզագրում**

**Mapping of the UN bodies' and procedures' recommendations to Armenia
in 2020-2022 related to the women's rights**

Ընդդեմ կանանց նկատմամբ
բռնության կոալիցիա
Coalition to stop violence
against women

This publication is produced with funding from the UN Trust Fund to End Violence against Women, however the views expressed, and content included does not imply official endorsement or acceptance by the United Nations.

Այս հրապարակումը պատրաստվել է «Կանանց դեմ բռնության վերացման ՄԱԿ-ի հավատարմագրային հիմնադրամի» ֆինանսավորմամբ, սակայն արտահայտված տեսակետները և ներառված բովանդակությունը չեն ենթադրում ՄԱԿ-ի կողմից պաշտոնական հաստատում կամ ընդունում:

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

This document was developed by the Coalition to Stop violence against women in the scope of "Changing the Agenda on Domestic Violence in Armenia" project. The document includes mapping of the recommendations by the UN three bodies, namely:

1. Human Rights Council (2020) in the framework of the Universal Periodic Review
2. Human Rights Committee (2021) in the framework of the International Covenant on Civil and Political Rights
3. Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (2022) within the framework of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, recommendations/concluding observations addressed to the State.

The recommendations include the women's rights and gender equality, which is divided into separate sub-groups. Within each topic, the recommendations in English, the non-official translation, intersectionality, the year of proposal and, if available, the country that made the recommendation is indicated. In the scope the recommendations of the Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, there is also a note on the specific recommendations to be reported by the country as an urgent matter is indicated. The purpose of this mapping is to support organizations that advocate with the state to promote women's rights in Armenia. It will help identify the obligations that the state has regarding women's rights.

Այս փաստաթուղթը մշակվել է «Ընդդեմ կանանց նկատմամբ բռնության» Կոալիցիայի կողմից «Փոփոխելով ընտանեկան բռնության հարցերով օրակարգը Հայաստանում» ծրագրի շրջանակներում: Փաստաթուղթը ներառում է ՄԱԿ-ի 3 մարմինների կողմից, մասնավորապես՝

1. Մարդու իրավունքների խորհրդի (2020թ.) Համընդհանուր պարբերական դիտարկման շրջանակներում
2. Մարդու իրավունքների կոմիտեի (2021թ.) Քաղաքացիական և քաղաքական միջազգային դաշնագրի շրջանակներում
3. Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման Կոմիտեի (2022թ.) Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման Կոնվենցիայի շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետությանն ուղղված առաջարկները/համընդհանուր դիտարկումները:

Առաջարկները ներառում են կանանց իրավունքների և գենդերային հավասարությանն թեման, որն էլ իր հերթին տրոհված է առանձին ոլորտների: Յուրաքանչյուր թեմայի շրջանակներում նշված են առաջարկները անգլերենով, ոչ պաշտոնական թարգմանությունը, փոխհատվողությունը, տարեթիվը և առկայության դեպքում այն երկիրը, որն առաջարկն արել է: Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման Կոմիտեի առաջարկների մասով առկա է նաև նշում այն առաջարկների մասով, որոնք պետք է զեկույցվեն երկրի կողմից որպես հրատապ առաջարկներ: Այս քարտեզագրման նպատակն է աջակցել այն կազմակերպություններին, որոնք իրականացնում են ադվոկացիա պետության հետ՝ խթանելու կանանց իրավունքները Հայաստանում: Այն կօգնի բացահայտել այն պարտավորությունները, որոնք ունի պետությունը կանանց իրավունքների մասով:

WPS

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Follow-up recommendation	Non-official translation
Recommendation Take into consideration the full spectrum of the Security Council agenda on women, peace and security, as reflected in Council resolution 1325 (2000) and subsequent resolutions on women, peace and security.	CEDAW	2022, 2020			Հաշվի առնել Անվտանգության խորհրդի «Կանայք, խաղաղություն և անվտանգություն» օրակարգի ամբողջական սպեկտրը, ինչպես նշված է խորհրդի 1325 (2000) բանաձևում և կանանց, խաղաղության և անվտանգության հետագա բանաձևերում:
Ensure the meaningful and inclusive participation of women from diverse backgrounds, including those belonging to the ethnic minorities, internally displaced women and women in a refugee-like situation, at all stages of the peace process and in all reconstruction initiatives, in particular with regard to the implementation of the national action plan for the implementation of Security Council resolution 1325 (2000).	CEDAW, UPR (Cyprus)	2022	Women belonging to the ethnic minorities, internally displaced women and women in a refugee-like situation.		Ապահովել տարբեր պատմություն ունեցող կանանց, ներառյալ՝ էթնիկ փոքրամասնությունների, ներքին տեղահանված կանանց և փախստականի նման իրավիճակում գտնվող կանանց իմաստայից և ներառական մասնակցությունը խաղաղության գործընթացի բոլոր փուլերում և վերակառուցման բոլոր նախաձեռնություններում՝ հատկապես Անվտանգության խորհրդի 1325 (2000) բանաձևի իրականացման գործողությունների ազգային ծրագրի իրականացման շրջանակներում:
Integrate gender-responsive budgeting in the national action plans for the implementation of Security Council resolution 1325 (2000) on women, peace and security, define indicators for regular monitoring of its implementation and provide for accountability mechanisms	CEDAW	2022, 2020		To be reported on progress in 2024	Ներդնել գենդերազգային բյուջետավորումը գործողությունների ազգային ծրագրերում Կանայք, խաղաղություն և անվտանգություն 1325 (2000) բանաձևի իրականացման համար, սահմանել դրա կատարման կանոնավոր մշտադիտարկման ցուցանիշներ և ապահովել հաշվետվողականության մեխանիզմներ:
Ensure that internally displaced women and girls and women in a refugee-like situation have adequate access to justice, education, health care, food, shelter, freedom of movement, registration, social benefits, as well as sustainable employment opportunities.	CEDAW, UPR (Italy)	2022	Displaced women and girls and women in a refugee-like situation		Ապահովել, որ ներքին տեղահանված կանայք և աղքիկները, փախստականի նման իրավիճակում գտնվող կանայք ունենան արդարադատության, կրթության, առողջության, սննդի, ապաստանի հասանելիություն, ազատ տեղաշարժի իրավունք, գրանցում, սոցիալական նպաստներ, ինչպես նաև կայուն աշխատանքային հնարավորություններ
Address the specific needs of internally displaced women and girls and of women and girls in a refugee-like situation who often face intersecting forms of discrimination, including widows, women and girls with disabilities, older women, women and girls belonging to ethnic minorities and lesbian, bisexual or transgender women, and provide durable interventions to address their needs.	CEDAW	2022	Internally displaced women and girls and women and girls in a refugee-like situation, widows, women and girls with disabilities, older women, women and girls belonging to ethnic minorities and lesbian, bisexual or transgender women		Հասցեագրել ներքին տեղահանված կանանց և աղքիկների, ինչպես նաև փախստականի նման իրավիճակում գտնվող կանանց ու աղքիկների, ներառյալ՝ այրիների, հաշմանդամություն ունեցող կանանց և աղքիկների, տարեց կանանց, էթնիկ փոքրամասնություններին պատկանող կանանց և աղքիկների և լեսբի, բիսեքսուալ կամ տրանս կանանց հատուկ կարիքները, ովքեր հաճախ առերեսվում են փոխհատվող խտրականությանը, և ապահովել մշտական միջամտություններ նրանց կարիքները բավարարելու համար:

ACCESS TO JUSTICE

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Ensuring independence of justice and significantly strengthening capacity building and awareness raising campaigns to eliminate judicial gender bias and persistent gender stereotypes within the judiciary, the police and other law enforcement agencies	CEDAW	2022		Ապահովել արդարադատության անկախությունը և զգալիորեն ուժեղացնել կարողությունների զարգացումը և իրազեկվածության բարձրացման արշավները դատական համակարգում գենդերային կողմնակալության բացառման վերաբերյալ և շարունակական գենդերային խարանները դատական համակարգում, ոստիկանությունում և այլ իրավապահ Ապահովել իրազեկվածության բարձրացումը
Strengthening awareness raising among women and girls, including in rural areas and among women belonging to disadvantaged groups such as internally displaced women, women in a refugee-like situation, women with disabilities and older women, on the legal remedies available to claim violations of their rights	CEDAW	2022	Internally displaced women, women in a refugee-like situation, women with disabilities and older women	իրավունքների խախտման դեպքում հասանելի իրավական միջոցների մասին կանանց և աղքիկների շրջանում, ներառյալ՝ գյուղական վայրերում և խոցելի խմբերին պատկանող կանանց շրջանում, ինչպիսիք են ներքին տեղահանված կանայք, փախստականի նման իրավիճակում հայտնված կանայք, հաշմանդամություն ունեցող և տարեց կանայք
Develop and adopt adequate legislative and administrative measures to combat discrimination against women, and discrimination and violence against lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons and guarantee that victims have effective access to justice	UPR (Argentina)	2020	Lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons	Մշակել և ընդունել օրենսդրական և վարչական բավարար միջոցներ՝ պայքարելու կանանց նկատմամբ խտրականության, լեսբի, գեյ, բիսեքսուալ, տրանս և ինտերսեքս անձանց նկատմամբ խտրականության ու բռնության դեմ և երաշխավորել, որ տուժողների արդարադատության հասանելիությունը:
Ensuring that all cases of violence against women are promptly and thoroughly investigated, that perpetrators are prosecuted and, if convicted, are punished with appropriate sanctions and that victims have access to effective remedies and means of protection, including sufficient, safe and adequately funded shelters and suitable medical, psychosocial, legal and rehabilitative support services throughout the country, during the COVID-19 pandemic and beyond	ICCPR	2021	Domestic violence survivors	Ապահովելով, որ կանանց նկատմամբ բռնության բոլոր դեպքերը մանրամասն ու հրատապ կարգով քննվեն, որ բռնարարները դատական կարգով հետապնդվեն և, եթե մեղավոր են ճանաչվում, պատժվեն համապատասխան պատժամիջոցներով և, որ տուժողները ունենան փոխհատուցման և պաշտպանության արդյունավետ միջոցների հասանելիություն, ներառյալ՝ բավարար, անվտանգ և պատշաճ կերպով ֆինանսավորվող ապաստարաններ և համապատասխան բժշկական, հոգեւոգիական, իրավական և վերականգնողական աջակցության ծառայություններ ամբողջ երկրում COVID-19 համավարակի ժամանակ և դրանից հետո:
Ensure prompt, thorough and effective investigations into all cases of violence against lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons	UPR(Malta)	2020	Lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons	Ապահովել հրատապ, մանրակրկիտ և արդյունավետ քննություն լեսբի, գեյ, բիսեքսուալ, տրանս և ինտերսեքս անձանց նկատմամբ բռնության բոլոր դեպքերով:

STEREOTYPES

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Strengthen the measures aimed at ensuring gender equality, including by raising public awareness of the principle of equality between women and men and the need to eliminate gender stereotypes, and ensuring that media outlets promote positive images of women as active participants in public and political life	ICCPR	2021		Ուժեղացնել գենդերային հավասարության ապահովմանն ուղղված միջոցները, այդ թվում՝ բարձրացնելով հասարակության իրազեկվածությունը կանանց և տղամարդկանց հավասարության սկզբունքի և գենդերային կարծրատիպերի վերացման անհրաժեշտության մասին, և ապահովել, որ լրատվամիջոցները խթանեն կանանց դրական կերպարները՝ որպես հասարակության և քաղաքական կյանքի ակտիվ մասնակիցներ:
Develop and implement a comprehensive strategy, including for the online domain, targeting community and religious leaders, teachers, girls and boys, and women and men to eliminate discriminatory stereotypes regarding the roles and responsibilities of women and men in the family and in society, and develop and introduce a set of targets and indicators to systematically measure the effect and impact of the strategic interventions undertaken	CEDAW	2022		Մշակել և իրականացնել համապարփակ ռազմավարություն, ներառյալ առցանց տիրույթի համար, որն ուղղված կլինի համային և կրոնական առաջնորդներին, ուսուցիչներին, աղջիկներին ու տղաներին, կանանց և տղամարդկանց և կներառի՝ ընտանիքում և հասարակության մեջ կանանց և տղամարդկանց դերերի և պարտականությունների վերաբերյալ խտրական կարծրատիպերը վերացնելու միջոցներ, ինչպես նաև մշակել ու ներկայացնել թիրախները և ցուցիչները ռազմավարական միջամտությունների ազդեցությունը համակարգված չափելու համար:
Provide relevant public officials and the media, as well as representatives of business sector, with capacity building on the use of gender-responsive language to address discriminatory gender stereotypes and objectification of women and to promote positive portrayals of women as active drivers of development in the media	CEDAW	2022		Համապատասխան պետական պաշտոնյաներին և ՉԼՄ-ներին, ինչպես նաև բիզնես ոլորտի ներկայացուցիչներին տրամադրել կարողությունների զարգացում գենդերազգային լեզվի վերաբերյալ՝ անդրադառնալու խտրական կարծրատիպերին և կանանց օբյեկտիվացմանը և խթանելու կանանց դրական պատկերը՝ որպես զարգացման ակտիվ շարժիչ ուժեր լրատվամիջոցներում:
Take targeted measures, including awareness raising, to promote equal sharing of domestic and childcare responsibilities, as well as responsible fatherhood	CEDAW	2022		Ձեռնարկել թիրախավորված միջոցառումներ, ներառյալ՝ իրազեկման բարձրացում՝ խթանելու կենցաղային և երեխաների խնամքի պարտականությունների հավասար բաշխումը, ինչպես նաև պատասխանատու հայրությունը:
Take prompt and resolute action against all instances of violence, hate speech and hate crime, online as well as offline, especially targeting lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons and women	UPR (Germany)	2020	LBT women and intersex persons	Ձեռնարկել արագ և վճռական գործողություններ բռնության, ատելության խոսքի և ատելության հանցագործության բոլոր դեպքերի դեմ, ինչպես առցանց, այնպես էլ օֆլայն տիրույթում, հատկապես ուղղված՝ լեսբի, գեյ, բիսեքսուալ, տրանս և ինտերսեքս անձանց և կանանց:
Introduce measures to combat discrimination and hate speech against women in politics, including awareness-raising and educational campaigns in schools, Parliament and among the general public	CEDAW	2022	women in politics	Ներդնել քաղաքականության մեջ կանանց նկատմամբ խտրականության և ատելության խոսքի դեմ պայքարի միջոցներ, ներառյալ իրազեկման և կրթական արշավներ դպրոցներում, խորհրդարանում և լայն հանրության շրջանում:

GBV

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Incorporate a model of substantive equality that addresses gender-based violence against women and discrimination against women, including intersecting forms of discrimination against women, particularly internally displaced women, women in a refugee-like situation, refugee women and conflict related widows	CEDAW	2022	Internally displaced women, women in a refugee-like situation, refugee women and conflict related widows	Ներդնել բովանդակային հավասարության մոդել, որը կարծագանքի կանանց նկատմամբ բռնությանը և խտրականությանը, ներառյալ՝ փոխհատվող խտրականությանը ներքին տեղահանված կանանց, փախստականի իրավիճակում գտնվող կանանց, փախստական կանանց և կոնֆլիկտների արդյունքում այրիացած կանանց շրջանում:
Amend the Criminal Procedural Code and the Law on Prevention of Violence within the Family, Protection of Victims of Violence within the Family and Restauration of Peace in the Family, to ensure that all forms of gender-based violence against women, are specifically criminalized, and take into account the special protection needs of disadvantaged and marginalized groups of women, including women with disabilities, migrant women, internally displaced women and women in a refugee-like situation	CEDAW, UPR (Phillipines)	2022, 2020	Women with disabilities, migrant women, internally displaced women and women in a refugee-like situation	Փոփոխել ՀՀ Քրեական դատավարության օրենսգիրքը, «Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգման մասին» ՀՀ օրենքը, որպեսզի կանանց նկատմամբ գենդերային բռնության բոլոր ձևերը հատուկ կերպով քրեականացվեն և հաշվի առնվեն կանանց խոցելի և մարզինալացված խմբերի, ներառյալ՝ հաշմանդամություն ունեցող կանանց, միգրանտ կանանց, ներքին տեղահանված կանանց և փախստականի իրավիճակում գտնվող կանանց հատուկ պաշտպանության կարիքները:
Ensure the timely and effective issuance, enforcement and monitoring of protection orders, including, where appropriate, expulsion orders, in cases of domestic violence, and impose adequate deterrent penalties for non-compliance with such orders	CEDAW	2022		Ապահովել պաշտպանական միջոցների ժամանակին և արդյունավետ տրամադրումը, կիրառումը և մշտադիտարկումը, ներառյալ, անհրաժեշտության դեպքում, վտարման հրամանները ընտանեկան բռնության պարագայում և կիրառել համապատասխան կանխարգելիչ տույժեր նման հրամանները չկատարելու համար:
Encourage reporting of all forms of gender-based violence against women and girls, including domestic and sexual violence, and ensure that all such cases are effectively investigated and that perpetrators are prosecuted ex officio and adequately punished; and ensure that police officers who fail to take action or discourage victims from filing complaints are held accountable	CEDAW	2022		Խրախուսել կանանց և աղջիկների նկատմամբ գենդերային բռնության բոլոր ձևերի, այդ թվում՝ ընտանեկան և սեռական բռնության դեպքերով հաղորդում ներկայացնելը և ապահովել, որ այս բոլոր դեպքերը արդյունավետորեն հետաքննվեն, և բռնարարները դատական կարգով հետապնդվեն և ստանան պատիժ, ինչպես նաև ապահովել, որ այն ոստիկանները, ովքեր ձախողում են քայլեր ձեռնարկել և հետ են պահում տուժողներին բողոք ներկայացնելուց ենթարկվեն պատասխանատվության:
Ensure women's and girls' access to justice, including reasonable procedural accommodations, and encourage reporting of gender-based violence to law enforcement bodies, including through affordable and, if necessary, free legal aid; relax the burden of proof on complainants; ensure affordable access to forensic evidence; and continue to build the capacity of judges, prosecutors, the police and other law enforcement officers regarding gender-sensitive investigation and interrogation methods	CEDAW	2022		Ապահովել կանանց և աղջիկների արդարադատության մատչելիությունը, ներառյալ՝ ողջամիտ ընթացակարգային հարմարեցումների առկայությունը և խրախուսել գենդերային բռնության դեպքերով հաղորդում ներկայացնելը իրավապահ մարմիններին, այդ թվում՝ մատչելի և, անհրաժեշտության դեպքում, անվճար իրավաբանական օգնության առկայությունը: Վերացնել տուժողի կողմից ապացուցման բեռը, ապահովել մատչելի հասանելիություն դատաբժշկական փորձաքննություններին և շարունակել զարգացնել դատավորների, դատախազների, ոստիկանության և այլ իրավապահ մարմինների կարողությունները՝ կապված հետաքննության և հարցաքննության գենդերազգայուն մեթոդների հետ:

GBV

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Continue to provide victim support services and protection, including a 24/7 hotline, adequate and accessible shelters in all regions, medical treatment, psychosocial counselling and economic support to victims.	CEDAW	2022		Շարունակել ապահովել տուժողների աջակցման ծառայություններ և պաշտպանություն, ներառյալ 24/7 թեժ գիծ, բավարար և հասանելի ապաստարաններ բոլոր մարզերում, բժշկական օգնություն, տուժողներին սոցիալ-հոգեբանական խորհրդատվություն և տնտեսական աջակցություն:
Intensify awareness-raising for the general public on the criminal nature of all forms of gender-based violence, including domestic and sexual violence, and the importance that women are able to report such cases to law enforcement authorities without fear of reprisals, stigmatization or re-victimization	CEDAW	2022		Հանրության իրազեկության բարձրացում գենդերային բռնության բոլոր ձևերի՝ ներառյալ ընտանեկան և սեռական բռնության հանցավոր բնույթի վերաբերյալ, և այն կարևորության մասին, որ կանայք կարող են նման դեպքերի մասին հաղորդել իրավապահ մարմիններին՝ չվախենալով հաշվեհարդարից, խարանից կամ կրկին տուժողի դերում լինելուց:
Ratify the Council of Europe Convention No.210 on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence	CEDAW; UPR (Italy, North Macedonia, Slovenia, Belgium, Canada, Sweden, Norway, Romania, Spain, Switzerland, Austria, France, Turkey, Uruguay, Germany, Brazil) ICCPR	2022, 2020, 2021		Վավերացնել Եվրոպայի հորիզոնի «Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի մասին» կոնվենցիան (Յ-210), 2011:
Take measures to define, to prohibit and to penalize sexual harassment	UPR (Luxembourg, Montenegro)	2020	See also in the Employment section	Միջոցներ ձեռնարկել սեռական ոտնձգությունը սահմանելու, արգելելու և պատժելու համար:
Strengthen the capacity of the judiciary, law enforcement and social workers to enhance an effective response to cases of gender-based violence	UPR (Rwanda)	2020		Չարգացնել դատական իշխանության, իրավապահ մարմինների և սոցիալական աշխատողների կարողությունները՝ խթանելու գենդերային բռնության դեպքերին արդյունավետ արձագանք:
Ratify the Istanbul Convention and revise the Criminal Code to include domestic violence as a stand-alone criminal offence and an aggravating circumstance covering crimes committed within the family or domestic unit, and invest in the creation of shelters to ensure the effective protection of women and children survivors of domestic violence	UPR (Germany, North Macedonia, Portugal, Honduras, Iceland, India, Albania, Belgium, Honduras, Croatia, Denmark, Spain)	2020		Վավերացնել Ստամբուլյան կոնվենցիան և վերանայել Քրեական օրենսգիրքը, ներառելով ընտանեկան բռնությունը որպես առանձին քրեական հանցագործություն և ծանրացնող հանգամանք, որը վերաբերում է ընտանիքում կամ ընտանեկան միջավայրում կատարած հանցագործություններին, ինչպես նաև ներդրումներ կատարել ապաստարանների ստեղծման մեջ՝ ապահովելու ընտանեկան բռնություն վերապրած կանանց և երեխաների արդյունավետ պաշտպանությունը:
Ensure that all cases of domestic violence are thoroughly investigated and that victims have access to medical, social, legal and other support services	UPR (Estonia)	2020		Ապահովել, որ ընտանեկան բռնության բոլոր դեպքերը մանրակրկիտ հետաքննվեն և, որ տուժողներին հասանելի լինեն բժշկական, սոցիալական, իրավական և օժանդակ այլ ծառայություններ:
Establish national programs against gender-based violence and create an institution dedicated to promoting and guaranteeing women's rights	UPR (Mexico)	2020		Ստեղծել ազգային ծրագրեր ընդդեմ գենդերային բռնության և ստեղծել հաստատություն, որը կգբաղվի կանանց իրավունքների խթանումով և երաշխավորմամբ:

GBV

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Establishing an effective mechanism to encourage the reporting of cases of violence against women and by intensifying efforts to address the social stigmatization of victims	ICCPR	2021		Ստեղծելով կանանց նկատմամբ բռնության դեպքերի հաղորդման խրախուսման արդյունավետ մեխանիզմ և ամրապնդել ջանքերն արձագանքելու զոհերի նկատմամբ սոցիալական խարանին:
Amend the Family Code to remove all exceptions to the legal minimum age of marriage of 18 years for both women and men and pursue its efforts to combat child marriage, especially in rural areas, including by addressing the root causes of this harmful practice, encouraging reporting and ensuring the prosecution and adequate punishment of those responsible, including complicit family members, religious and community leaders or law enforcement officers, in accordance with the joint general recommendation No. 31 of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women/general comment No. 18 of the Committee on the Rights of the Child on harmful practices	CEDAW	2022		Փոփոխել ըստանեկան օրենսգիրքը ապահովելով 18 տարեկանը որպես օրինական ամուսնության նվազագույն տարիք, հանելով այդ տարիքից ներքև բոլոր բացառությունները կանանց և տղամարդկանց համար և շարունակել ջանքերը՝ պայքարելու վաղ ամուսնության դեմ, հատկապես գյուղական տարածքներում, ներառյալ՝ անդրադառնալով այս վնասակար պրակտիկայի հիմնական պատճառներին, խրախուսելով դրանց վերաբերյալ հաղորդումներ կայացնելը և ապահովելով մեղավորների, այդ թվում՝ հանցակից ըստանիքի անդամների, կրոնական և համայնքի ղեկավարների կամ իրավապահների հետապնդումը և համարժեք պատժի ապահովումը՝ համաձայն «Կանանց նկատմամբ խտրականության վերացման» կոմիտեի թիվ 31 ընդհանուր հանձնարարականի/«Երեխայի իրավունքների» կոմիտեի վնասակար պրակտիկայի մասին թիվ 18 ընդհանուր մեկնաբանության:
Ensure the civil registration of all marriages and undertake legislative reforms aimed at protecting the rights of women in unregistered marriages and de facto unions, and children resulting from such unions, in line with the Committee's general recommendation No. 29 (2013) on the economic consequences of marriage, family relations and their dissolution	CEDAW	2022		Ապահովել բոլոր ամուսնությունների քաղաքացիական գրանցումը և ձեռնարկել օրենսդրական բարեփոխումներ չգրանցված ամուսնություններում և փաստացի միություններում կանանց, ինչպես նաև այս միություններից ծնված երեխաների իրավունքների պաշտպանությունը՝ համաձայն Ամուսնության տնտեսական հետևանքների, ըստանեկան հարաբերությունների և դրանց լուծարման մասին թիվ 29 ընդհանուր հանձնարարականի:
Conduct capacity building for judges, prosecutors, law enforcement agencies and local executive bodies on the prevention and prohibition of child marriages	CEDAW	2022		Իրականացնել դատավորների, դատախազների, իրավապահ մարմինների և տեղի զործադիր մարմինների համար կարողությունների զարգացում վաղ ամուսնությունների կանխարգելման և արգելման վերաբերյալ:
Reform data collection systems and registration procedures for the implementation of criminal and administrative legislation on child and/or forced marriages	CEDAW	2022	LBT women and intersex persons	Բարեփոխել երեխաների և/կամ հարկադիր ամուսնությունների վերաբերյալ քրեական և վարչական օրենսդրության կիրառման համար տվյալների հավաքագրման համակարգերը և գրանցման ընթացակարգերը:

POLITICAL PARTICIPATION

Recommendation	Treaty Body	Year	Non-official translation
Continue implementing legislative reforms that guarantee transparency in electoral processes and greater representation of women in the legislative body	UPR (Dominican Republic)	2020	Շարունակել իրականացնել օրենսդրական բարեփոխումներ, որոնք երաշխավորում են ընտրական թափանցիկ գործընթացներ և կանանց ավելի մեծ ներկայացուցչություն օրենսդիր մարմնում:
Introduce targeted measures, including temporary special measures, in line with article 4, paragraph 1, of the Convention and general recommendation No. 25 (2004) on temporary special measures, such as increased quotas and targeted campaign financing, to increase the representation of women at all levels of government, in Parliament, the judiciary, academia, the foreign service, and international organizations, in particular at decision-making levels	CEDAW	2022	Ներդնել նպատակաուղղված միջոցներ, ներառյալ հատուկ ժամանակավոր միջոցներ՝ Կոնվենցիայի 4-րդ հոդվածի 1-ին կետի և ժամանակավոր հատուկ միջոցների մասին թիվ 25 (2004) ընդհանուր հանձնարարականի համաձայն, ինչպիսիք են քվոտաների ավելացումը և քարոզարշավի նպատակային ֆինանսավորումը կանանց ներկայացվածությունը կառավարման բոլոր մակարդակներում մեծացնելու համար, ներառյալ՝ խորհրդարանում, դատական համակարգում, ակադեմիայում, արտաքին ծառայության և միջազգային կազմակերպություններում, մասնավորապես՝ որոշումների կայացնելու մակարդակում:
Provide capacity-building to women politicians and candidates regarding political campaigning, leadership and negotiation skills, and raise awareness, in collaboration with the media, among politicians, the media, religious and community leaders and the general public, on the importance of the full, independent and democratic participation of women on an equal basis with men in political and public life as a requirement for fully implementing the human rights of women and for achieving political stability and sustainable development in the State party	CEDAW	2022	Կին քաղաքական գործիչներին և թեկնածուներին ապահովել կարողությունների զարգացմամբ՝ կապված քաղաքական քարոզարշավի, առաջնորդության և բանակցային հմտությունների հետ, և լրատվամիջոցների հետ համագործակցությամբ բարձրացնել իրազեկությունը քաղաքական գործիչների, կրոնական և համայնքային առաջնորդների և հասարակության շրջանում կանանց լիարժեք, անկախ և ժողովրդավարական, տղամարդկանց հետ հավասար հիմունքներով քաղաքական և հասարակական կյանքում մասնակցության կարևորության մասին՝ որպես կանանց մարդու իրավունքների լիարժեք իրականացման և անդամ պետությունում քաղաքական կայունության և կայուն զարգացման պահանջ:
Provide capacity-building and training to women managers and leaders in the private sector and work with private sector entities on the importance of women's equal participation in leadership positions	CEDAW	2022	Կին մենեջերներին և առաջնորդներին ապահովել կարողությունների զարգացմամբ և դասընթացներներով մասնավոր սեկտորում ղեկավար պաշտոններում կանանց հավասար մասնակցության կարևորության մասին և աշխատել մասնավոր սեկտորի կազմակերպությունների հետ:
Introduce preferential recruitment of women to the foreign service and its diplomatic missions	CEDAW	2022	Ներկայացնել կանանց արտոնյալ համալրումը արտաքին ծառայության և նրա դիվանագիտական առաքելությունների մեջ:
Continue to promote gender equality and take the necessary measures to increase women's participation in political life	UPR (United Arab Emirates)	2020	Շարունակել նպաստել գենդերային հավասարությանը և անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկել կանանց մասնակցությունը քաղաքական կյանքում բարձրացնելու համար:

POLITICAL PARTICIPATION

Recommendation	Treaty Body	Year	Non-official translation
Enhance further endeavours to increase women's participation in public affairs and economic development	UPR (Cambodia)	2020	Ընդլայնել հետագա ջանքերը կանանց մասնակցությունը հանրային գործերում և տնտեսական զարգացման մեջ բարձրացնելու համար:
Iraise awareness about the importance of equal participation of women and men in public and political life	UPR (Cyprus)	2020	Բարձրացնել իրազեկումը քաղաքական և հասարակական կյանքում կանանց և տղամարդկանց հավասար մասնակցության կարևորության մասին:
Continue efforts to ensure the participation and representation of women and minorities in political and public life	UPR (Ecuador)	2020	Շարունակել ապահովել կանանց և փոքրամասնությունների մասնակցությունը և ներկայացուցչությունը քաղաքական և հասարակական կյանքում:
Stepping up efforts to achieve, within specific time frames, the full and equal participation of women in political and public life, including in the National Assembly, ministerial positions, regional and local municipalities, and the judiciary and the public prosecution service, particularly in decision-making positions, if necessary by imposing penalties for non-compliance with the current quota requirements and by introducing a gender parity system in all elected and appointed bodies.	ICCPR	2021	Ակտիվացնել ջանքերը՝ հստակ ժամկետներում հասնելու կանանց ամբողջական և հավասար մասնակցությանը քաղաքական և հասարակական կյանքում, այդ թվում՝ Ազգային Ժողովում, Նախարարական պաշտոններում, մարզային և տեղական կառավարման մարմիններում, դատական համակարգում և դատախազությունում, մասնավորապես՝ որոշումներ կայացնող պաշտոններում, անհրաժեշտության դեպքում՝ քվոտային գործող պահանջները չկատարելու համար տույժեր կիրառելով և բոլոր ընտրված ու նշանակված մարմիններում գենդերային հավասարության համակարգ ներդնելով:

WHRD

Recommendation	Treaty Body	Year	Non-official translation
Expedite the investigation and prosecution of all acts of harassment, gender-based violence, discrimination and intimidation perpetrated against women human rights defenders by non-State actors, provide remedies and reparations to victims, and establish a dedicated register of such incidents, including gender-sensitive indicators, disaggregated data and publicly available statistics;	ICCPR	2022	Արագացնել ոսնձգությունների, գենդերային հիմքով բռնության, խտրականության և ահաբեկման բոլոր ակտերի հետաքննությունն ու հետապնդումը, որոնք իրականացվել են կին իրավապաշտպանների նկատմամբ ոչ պետական դերակատարների կողմից, ապահովել տուժողներին պաշտպանության միջոցներով և փոխհատուցում տրամադրել, և ստեղծել նման միջադեպերի հատուկ գրանցամատյան, ներառյալ գենդերազգային ցուցանիշներ, սեգրեգացված տվյալներ և հանրությանը հասանելի վիճակագրություն:
Raise awareness of the contribution of women human rights defenders to the realization of women's rights and take legislative and other measures necessary to prevent attacks and threats against and provide protection and reparations for women human rights defenders.	CEDAW	2022	Բարձրացնել իրազեկությունը կանանց իրավունքների իրացման գործում կին մարդու իրավունքների պաշտպանների ներդրման վերաբերյալ և ձեռնարկել իրավական և այլ անհրաժեշտ միջոցներ նրանց դեմ հարձակումները և սպառնալիքները կանխելու, ինչպես նաև նրանց հատուցում և պաշտպանություն ապահովելու համար:
Take measures to protect human rights defenders and civil society from harassment.	UPR (Sweden, Estonia)	2020	Միջոցներ ձեռնարկել մարդու իրավունքների պաշտպաններին և քաղաքացիական հասարակությանը ոսնձգություններից պաշտպանելու ուղղությամբ:
End the culture of impunity for attacks against human rights defenders by carrying out prompt, impartial and effective investigations and prosecutions of threats and violence against them.	UPR (Australia, Austria, Belgium)	2020	Վերջ տալ մարդու իրավունքների պաշտպանների դեմ հարձակումների անպատժելիության մշակույթին՝ իրականացնելով նրանց նկատմամբ սպառնալիքների և բռնության արագ, անկողմնակալ և արդյունավետ հետաքննություն ու հետապնդում:

EDUCATION

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Ensure girls' enrolment at all levels of education, including through information campaigns targeting parents and religious and community leaders on the importance of girls' education as a basis for their empowerment and through financial support to low-income families to cover direct and indirect costs of education	CEDAW	2022		Ապահովել աղջիկների ընդգրկվածությունը կրթության բոլոր մակարդակներում, այդ թվում՝ կազմակերպել ծնողներին, կրոնական և համայնքային առաջնորդներին թիրախավորող տեղեկատվական արշավներ աղջիկների կրթության կարևորության վերաբերյալ՝ որպես նրանց հզորացման հիմք, և ցուցաբերել ցածր եկամուտ ունեցող ընտանիքներին ֆինանսական աջակցություն՝ հոգալու կրթության ուղղակի և անուղղակի ծախսերը:
Address the causes of school dropout among girls, including child and forced marriages and early pregnancies, as well as discrimination based on gender and disability, and ensure that young mothers can return to school following childbirth, with a view to completing their education, obtaining diplomas and gaining access to higher education or employment	CEDAW	2022	Women with disabilities, young mothers	Հասցեագրել աղջիկների՝ դպրոցը թողնելու պատճառները, ներառյալ՝ վաղ և հարկադիր ամուսնությունների ու վաղ հղիությունների, ինչպես նաև սեռի և հաշմանդամության հիմքով խտրականության պատճառները և ապահովել, որ երիտասարդ մայրերը վերադառնան դպրոց երեխայի ծնունդից հետո իրենց կրթությունը ավարտելու, դիպլոմ ստանալու, բարձրագույն կրթության և աշխատանքի հասանելիություն ունենալու համար:
Integrate into the revised Healthy Lifestyle and other relevant school curricula: (i) inclusive and accessible content on gender equality, including on women's rights and the harmful effects of gender-based violence against women and girls; (ii) age-appropriate sexuality education at all levels of education, paying particular attention to responsible sexual behaviour to prevent early pregnancies and sexually transmitted diseases; and (iii) human rights and peace education	CEDAW	2022		Ներառել Առողջ ապրելակերպ դասընթացի և դպրոցական ծրագրերում՝ 1) գենդերային հավասարության մասին ներառական և հասանելի բովանդակություն, ներառյալ՝ կանանց իրավունքների և կանանց ու աղջիկների նկատմամբ գենդերային բռնության վնասակար ազդեցությունների մասին, 2) տարիքին համապատասխան սեռական դաստիարակություն կրթության բոլոր մակարդակներում՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով պատասխանատու սեռական վարքագծին՝ կանխելու վաղ հղիություններն ու սեռական ճանապարհով փոխանցվող վարակները, 3) մարդու իրավունքների և խաղաղության կրթություն:
Strengthen capacity building on women's rights and gender equality for teaching personnel at all levels of the education system, and review school textbooks, curricula and teaching materials with a view to eliminating discriminatory gender stereotypes	CEDAW	2022		Ուժեղացնել կարողությունների զարգացումը ուսուցչական անձնակազմի համար կանանց իրավունքների և գենդերային հավասարության վերաբերյալ կրթության բոլոր մակարդակներում և վերանայել դասագրքերը, դպրոցական ծրագրերը և դասավանդման նյութերը գենդերային խտրական կարծրատիպերը վերացնելու նպատակով:

EDUCATION

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Continue targeted measures, including temporary special measures such as quotas and special scholarships, to encourage women and girls to choose non-traditional fields of education and career paths, such as science, technology, engineering and mathematics (STEM) as well as information and communication technology (ICT), including through career counselling and subsidies to cover indirect costs of education	CEDAW	2022		Շարունակել թիրախավորված միջոցները, ներառյալ ժամանակավոր հատուկ միջոցները, ինչպիսիք են բվոտանները և հատուկ կրթաթոշակները՝ խրախուսելու կանանց և աղջիկներին ընտրել կրթության ոչ ավանդական ոլորտներ և մասնագիտական ուղղություններ, ինչպիսիք են՝ գիտությունը, տեխնոլոգիան, ճարտարագիտությունը, մաթեմատիկան, տեղեկատվական և հաղորդակցության տեխնոլոգիան՝ մասնագիտության խորհրդատվության և կրթության անուղղակի ծախսերը հոգալու նպաստների միջոցով:
Continue to implement the Safe Schools Declaration and the Guidelines for Protecting Schools and Universities from Military Use during Armed Conflict	CEDAW	2022		Շարունակել իրականացնել «Ապահով դպրոցների հռչակագիրը» և «Չինված ընդհարումների ժամանակ դպրոցների և համալսարանների ռազմական օգտագործումից պաշտպանելու ուղեցույցները»:
Introduce comprehensive and evidence-based sexuality education in Armenian schools	UPR (Iceland)	2020		Ներդնել համապարփակ և ապացույցների վրա հիմնված սեռական կրթություն հայկական դպրոցներում:
Ensure that the right to education is effectively offered to all, especially to girls and to children with disabilities, in particular to those in the most remote areas of the country	UPR (Holy See)	2020	Children with disabilities	Ապահովել, որ կրթության իրավունքը արդյունավետորեն մատուցվի բոլորին, հատկապես՝ աղջիկներին, հաշմանդամություն ունեցող երեխաներին երկրի ամենահեռավոր շրջաններում գտնվողներին:

EMPLOYMENT

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Follow-up recommendation	Non-official translation
Abolish the list of non-recommended occupations restricting women's access to certain occupations, facilitate women's access to such occupations and ensure that any restrictions are proportionate and applied on a case-by-case basis rather than across the board	CEDAW	2022	The recommendation is not accurate		Վերացնել մասնագիտությունների ցանկը, որը սահմանափակում է կանանց մուտքը որոշակի մասնագիտություններ, հեշտացնել կանանց հասանելիությունը նման մասնագիտություններին և ապահովել, որ ցանկացած սահմանափակում լինի համաչափ և կիրառվի յուրաքանչյուր դեպքի համար առանձին, և ոչ թե ընդհանուր առմամբ:
Adopt legislation to explicitly prohibit sexual harassment in the workplace, ensure that victims have access to effective remedies and that complaints about sexual harassment are effectively investigated, perpetrators prosecuted and adequately punished and victims protected from retaliation, and strengthen the Health and Labour Inspectorate to enable it to conduct regular inspections of workplaces	CEDAW	2022	See also in the GBV section		Ընդունել օրենսդրություն, որը կարգելի սեռական ոտնձգությունը աշխատավայրում և կապահովելի տուժեղների հասանելի և արդյունավետ միջոցներ և, որ սեռական ոտնձգությունների վերաբերյալ բողոքները արդյունավետորեն կհետաքննվեն, հանցագործները կհետապնդվեն և համապատասխան կերպով կպատժվեն, և տուժողները կպաշտպանվեն վրեժխնդրությունից, ինչպես նաև ուժեղացնել Առողջապահական և աշխատանքի տեսչությունը՝ հնարավորություն տալու այս մարմինն կանոնավոր ստուգումներ իրականացնել աշխատատեղերում:
Enforce comprehensive legislation and regulations to ensure the application of the principle of equal pay for work of equal value, and regularly review wages in sectors where women are concentrated and adopt measures to close the gender pay gap, including through gender-neutral analytical job classification and evaluation methods and regular pay surveys	CEDAW	2022			Կիրառել համապարփակ օրենսդրություն և կանոնակարգեր ապահովելու համար հավասար աշխատանքի դիմաց հավասար վարձատրության սկզբունքի կիրառումը և կանոնավոր կերպով վերանայել աշխատավարձերը այն ոլորտներում, որտեղ կանայք մեծամասնություն են, ինչպես նաև միջոցներ ձեռնարկել՝ բացառելու վարձատրության գենդերային խզվածքը, այդ թվում՝ գենդերային չեզոք վերլուծական աշխատանքի դասակարգման, գնահատման մեթոդների և կանոնավոր վարձատրության հարցումների միջոցով:
Take targeted measures to promote women's access to management positions and higher-paid jobs in traditionally male-dominated professions, by providing professional training, offering incentives for women's preferential recruitment, expanding the number and quality of childcare services and preschool education services, and take measures to alleviate the impact of the COVID-19 pandemic on women's employment	CEDAW	2022			Նպատակային միջոցներ ձեռնարկել՝ խթանելու կանանց մուտքը ղեկավար պաշտոններ և ավելի բարձր վարձատրվող աշխատատեղեր ավանդաբար արական սեռի գերակշռություն ունեցող մասնագիտություններում՝ մասնագիտական ուսուցում տրամադրելով, կանանց արտոնյալ հավաքագրման համար խթաններ առաջարկելով, երեխաների խնամքի և նախադպրոցական կրթության ծառայությունների քանակն ու որակը ընդլայնելով և միջոցներ ձեռնարկելով՝ մեղմելու COVID-19 համաճարակի ազդեցությունը կանանց զբաղվածության վրա:

EMPLOYMENT

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Follow-up recommendation	Non-official translation
Ensure maternity protection for women working in the informal economy; facilitate the return to work of young mothers; promote equal sharing of domestic and childcare responsibilities between women and men, including by expanding the use of paternity leave; and introduce specific provisions on employer's liability for discrimination against women in career development, recruitment, job promotion and vocational training	CEDAW	2022			Ապահովել մայրության պաշտպանություն ոչ ֆորմալ տնտեսությունում աշխատող կանանց համար, հեշտացնել երիտասարդ մայրերի վերադարձը աշխատանք, նպաստել կանանց և տղամարդկանց միջև կենցաղային և երեխաների խնամքի պարտականությունների հավասար բաշխում, ներառյալ՝ ընդլայնելով հայրության արձակուրդի օգտագործումը և ներկայացնել հատուկ դրույթներ՝ կապված կարիերայի զարգացման, աշխատանքի ընդունման, աշխատանքի առաջխաղացման և մասնագիտական ուսուցման ոլորտում կանանց նկատմամբ խտրականության համար գործատուի պատասխանատվության հետ:
Improve access to employment and training opportunities for disadvantaged and marginalized groups of women, such as women belonging to ethnic minorities, internally displaced women, women in a refugee-like situation, migrant women and women with disabilities	CEDAW	2022		Women belonging to ethnic minorities, internally displaced women, women in a refugee-like situation, migrant women and women with disabilities	Բարելավել աշխատանքի և դասընթացների հնարավորություններին կանանց խոցելի և մարգինալացված խմբերի հասանելիությունը, ինչպիսիք են էթնիկ փոքրամասնություններին պատկանող կանանց, ներքին տեղահանված կանանց, փախստականի կարգավիճակում գտնվող կանանց, միգրանտ և հաշմանդամություն ունեցող կանանց:
Pursue efforts to foster gender equality, particularly in the labor market	UPR (Tunisia, Iraq)	2020			Չեղանկարել լինել գենդերային հավասարությունը խթանելուն ուղղված ջանքերին, հատկապես աշխատաշուկայում:
Foresee a regulatory framework for the informal sector and ensure that women working in this sector have access to social protection, maternity protection and childcare subsidies	UPR (Algeria)	2020			Նախատեսել կարգավորող շրջանակ մասնավոր սեկտորի համար և ապահովել, որ այս ոլորտում աշխատող կանայք ունենան սոցիալական պաշտպանության, մայրության պաշտպանության և երեխաների խնամքի նպաստի հասանելիություն:

HEALTH

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Adopt measures, including by establishing a separate budget line, to ensure the availability, accessibility and affordability of modern contraceptives for women and girls, including those belonging to disadvantaged and marginalized groups and rural women, internally displaced women and women in a refugee-like situation.	CEDAW	2022	Women and girls, including those belonging to disadvantaged and marginalized groups and rural women, internally displaced women and women in a refugee-like situation	Միջոցներ ձեռնարկել, այդ թվում՝ հատկացնելով առանձին բյուջետային տող՝ ապահովելու ժամանակակից հակաբեղմնավորիչների առկայությունը, հասանելիությունը և մատչելիությունը կանանց ու աղքատների, այդ թվում՝ խոցելի և մարգինալացված խմբերին պատկանող կանանց, գյուղաբնակ կանանց, ներքին տեղահանված և փախստականի իրավիճակում գտնվող կանանց համար:
Adopt measures to combat and eliminate gender-based violence and discrimination against and stigmatization of women with disabilities, women living with HIV/AIDS, and women using drugs, in the health care system and ensure that they have access to adequate health services, including sexual and reproductive health services, antiretroviral treatment and drug treatment	CEDAW	2022	Women with disabilities, women living with HIV/AIDS, and women using drugs	Միջոցներ ձեռնարկել՝ պայքարելու և վերացնելու գենդերային բռնությունը, խտրականությունը և խարանդ հաշմանդամություն ունեցող կանանց, ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ով ապրող կանանց և թմրամիջոցներ օգտագործող կանանց նկատմամբ, ինչպես նաև առողջապահական համակարգում և ապահովել, որ նրանց հասանելի լինեն համապատասխան առողջապահական ծառայությունները, ներառյալ՝ սեռական և վերարտադրողական առողջության ծառայությունները, հակառետրովիրուսային բուժումը և դեղորայքային բուժումը:
Adopt measures to ensure the availability and quality of accessible mental health services in both urban and rural areas	CEDAW	2022		Միջոցներ ձեռնարկել՝ ապահովելու հոգեկան առողջության մատչելի ծառայությունների հասանելիությունը և որակը ինչպես քաղաքային, այնպես էլ գյուղական վայրերում:
Adopt measures to tackle discrimination against HIV-positive individuals in the health-care system and take steps to make treatment more accessible in the regions	UPR (Norway)	2020	Women living with HIV	Միջոցներ ձեռնարկել՝ պայքարելու ՄԻԱՎ-ով ապրող կանանց նկատմամբ խտրականության դեմ առողջապահական ոլորտում և քայլեր ձեռնարկել մարզերում բուժումը ավելի մատչելի դարձնելու ուղղությամբ:
Continue enhancing women’s access to basic health care and sexual and reproductive health services, in particular for rural women	UPR (India)	2020	Rural women	Շարունակել բարելավել կանանց, մասնավորապես՝ գյուղաբնակ կանանց հասանելիությունը հիմնական առողջապահական խնամքին և սեռական ու վերարտադրողական առողջության ծառայություններին:
Enhance women’s access to basic health care and sexual and reproductive health services	UPR (Estonia)	2020		Բարելավել կանանց հասանելիությունը հիմնական առողջապահական խնամքին և սեռական և վերարտադրողական առողջության ծառայություններին

HEALTH

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Remove the mandatory counselling and the three-day period of reflection from the law on reproductive health and rights and ensure its implementation to eradicate the practice of sex selective abortion, including by establishing mechanisms to identify and sanction health workers who do not comply with the prohibition of sex-selective abortions	ICCPR	2021		Վերարտադրողական առողջության և իրավունքների մասին օրենքից հանել պարտադիր խորհրդատվությունը և եռօրյա սպասելաժամանակը արդրտի ծառայությունների դիմելիս և ապահովել դրա կիրառումը սեռով պայմանավորված հղիության արհեստական ընդհատման պրակտիկան արմատախիլ անելու համար, այդ թվում՝ նաև սահմանելով մեխանիզմներ՝ բացահայտելու և պատժելու բուժաշխատողներին, ովքեր իրականացնում են սեռով պայմանավորված արդրտներ:
Enhance women’s access to sexual and reproductive health services, in particular safe and legal abortion and affordable contraceptives, including emergency contraceptives, especially for rural women, women living in poverty, women with disabilities and women from ethnic or religious minorities	ICCPR	2021	Rural women, women living in poverty, women with disabilities and women from ethnic or religious minorities	Ընդլայնել կանանց հասանելիությունը սեռական և վերարտադրողական առողջության ծառայություններին, մասնավորապես՝ անվտանգ և օրինական արդրտներին և մատչելի հակաբեղմնավորիչներին, ներառյալ շտապ հակաբեղմնավորիչներին, հատկապես գյուղաբնակ կանանց, աղքատության մեջ ապրող կանանց, հաշմանդամություն ունեցող կանանց և էթնիկ կամ կրոնական փոքրամասնություններին պատկանող կանանց համար:
Implement comprehensive programmes on sexual and reproductive health education and on the prevention of sexually transmitted infections for men, women, girls and boys throughout the country, including in rural and isolated areas	ICCPR	2021		Իրականացնել համապարփակ ծրագրեր սեռական և վերարտադրողական առողջության վերաբերյալ կրթության և տղամարդկանց, կանանց, աղջիկների և տղաների սեռական ճանապարհով փոխանցվող վարակների կանխարգելման վերաբերյալ ամբողջ երկրում, ներառյալ՝ գյուղական և մեկուսացված վայրերում

ECONOMIC

Recommendation	Treaty Body	Year	Non-official translation
Leverage the relatively high percentage of women in the high-tech sector as a driver for further inclusion of women in the economy as a whole	UPR (Israel)	2020	Օգտագործել բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտում կանանց համեմատաբար բարձր տոկոսը՝ որպես ընդհանուր տնտեսության մեջ կանանց հետագա ընդգրկման խթան:
Continue efforts towards the promotion of gender equality and the empowerment of women	UPR (Greece)	2020	Շարունակել ջանքերը գենդերային հավասարության և կանանց զորեղացման ուղղությամբ:
Better protect the rights of women, children and people with disabilities and further strengthen the social protection system	UPR (China)	2020	Ավելի լավ պաշտպանել կանանց, երեխաների և հաշմանդամություն ունեցող մարդկանց իրավունքները և էլ ավելի ամրապնդել սոցիալական պաշտպանության համակարգը:
Consider further measures to promote the economic participation of women and young people.	UPR (Phillipines)	2020	Դիտարկել հետագա միջոցներ՝ նպաստելու կանանց և երիտասարդների տնտեսական մասնակցությանը:
Reduce women’s burden of unpaid care work, particularly for rural women, and generate data on the monetization of unpaid care work as a baseline for its recognition and compensation.	CEDAW	2022	Կրճատել կանանց չվճարվող խնամքի աշխատանքի բեռը, հատկապես՝ գյուղաբնակ կանանց համար, և ստեղծել տվյալներ չվճարվող խնամքի աշխատանքի դրամայնացման վերաբերյալ՝ որպես դրա ճանաչման և փոխհատուցման հիմք:
Strengthen targeted measures, including skills training and facilitating women’s access to loans and other forms of financial credit, land and real estate ownership, credit, bank accounts and financial services to support and stimulate women’s entrepreneurship and promote the economic empowerment of women	CEDAW	2022	Կազմակերպել թիրախավորված միջոցառումներ, ներառյալ հմտությունների զարգացման դասընթացներ՝ հեշտացնելու կանանց հասանելիությունը վարկերին և ֆինանսական այլ պարտքերի տեսակներին, հողին և անշարժ գույքի սեփականությանը, բանկային հաշիվներին և ֆինանսական ծառայություններին՝ աջակցելու և խթանելու կանանց ձեռներեցությունը և նպաստելու նրանց տնտեսական հզորացմանը:
Address the feminization of poverty, including by reviewing social protection, taking into account the interruptions in women’s employment due to child-rearing periods and their engagement in unpaid care and domestic work and recognize their contribution to the economic life of the State party.	CEDAW	2022	Հասցեագրել աղքատության ֆեմինիզացումը, ներառյալ՝ վերանայել սոցիալական պաշտպանությունը՝ հաշվի առնելով կանանց աշխատանքի ընդհատումները՝ կապված երեխաների դաստիարակության ժամանակաշրջանի և չվճարվող խնամքի և տնային աշխատանքի մեջ նրանց ներգրավվածության հետ, ինչպես նաև ճանաչել նրանց ներդրումը պետության տնտեսական կյանքում:
Introduce incentives, including business facilitation grants, incubation schemes, financial inclusion services and other stimulus packages, to promote women’s entrepreneurship, expand their economic opportunities	CEDAW	2022	Ներդնել խթաններ, այդ թվում՝ բիզնեսի խթանման դրամաշնորհներ, ինկուբացիոն սխեմաներ, ֆինանսական ներառման ծառայություններ և խթանման այլ փաթեթներ՝ խթանելու կանանց ձեռներեցությունը, ընդլայնելու նրանց տնտեսական հնարավորությունները:

ANTI-DISCRIMINATION

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Follow-up recommendation	Non-official translation
Expedite adoption of the draft law on legal equality, and ensure that the new legislation prohibits discrimination against women, including direct and indirect discrimination in the public and private spheres, as well as intersecting forms of discrimination, in line with articles 1 and 2 of the Convention, the Committee's general recommendation No. 28 and target 5.1 of the Sustainable Development Goals on ending all forms of discrimination against all women and girls everywhere	CEDAW	2022		To be reported in 2024	Արագացնել իրավահավասարության մասին օրենքի նախագծի ընդունումը և ապահովել, որ նոր օրենսդրությունն արգելի կանանց նկատմամբ խտրականությունը, ներառյալ՝ ուղղակի և անուղղակի խտրականությունը հանրային և մասնավոր ոլորտներում, ինչպես նաև խտրականության փոխհատվող ձևերը՝ համաձայն Կոնվենցիայի 1-ին և 2-րդ հոդվածների, Կոմիտեի թիվ 28 ընդհանուր հանձնարարականի և Կայուն զարգացման նպատակների 5.1 նպատակի, որն է՝ վերջ դնել ամենուր կանանց և աղջիկների նկատմամբ բոլոր տեսակի խտրականությունը:
Consider elevating the status of the Council on Ensuring Equal Rights and Equal Opportunities of Women and Men to that of a line ministry of women's affairs with a solid executive mandate, adequate human, technical and financial resources to coordinate all public policies and strategies for gender equality and the advancement of women, including gender responsive budgeting with relevant gender units operating at the regional and local levels	CEDAW	2022			Դիտարկել Կանանց և տղամարդկանց հավասար իրավունքների և հավասար հնարավորությունների ապահովման խորհրդի կարգավիճակի բարձրացնելու համար կանանց հարցերի գերատեսչության գործուն գործադիր մանդատով օժտելու հարցը, համարժեք մարդկային, տեխնիկական և ֆինանսական ռեսուրսներով ապահովելու հարցը, որը կօգնի գենդերային հավասարության բոլոր պետական քաղաքականությունները և ռազմավարությունները համակարգելու համար և կապահովի կանանց առաջխաղացումը, ներառյալ՝ գենդերային բյուջետավորումը տարածաշրջանային և տեղական մակարդակներում գործող համապատասխան գենդերային միավորների հետ:
Conduct systematic training on women's rights and gender equality for civil servants on initial appointment and regular refresher courses, and monitor progress in relation to gender mainstreaming across all sectors	CEDAW	2022			Իրականացնել պարբերաբար դասընթացներ կանանց իրավունքների և գենդերային հավասարության վերաբերյալ քաղաքացիական ծառայողների համար նախնական նշանակման և հետագա աշխատանքի ընթացքում, ինչպես նաև վերահսկել առաջընթացը գենդերային մեյնսթրիմինգի հետ կապված բոլոր ոլորտներում:
Strengthen the framework for gender equality through increased cooperation between the National Mechanism and regional and local authorities, as well as with the civil society, in particular women's rights organizations	CEDAW	2022			Ամրապնդել գենդերային հավասարության շրջանակը Ազգային մեխանիզմի և մարզային և տեղական իշխանությունների, ինչպես նաև քաղաքացիական հասարակության, մասնավորապես՝ կանանց իրավունքների պաշտպանությամբ զբաղվող կազմակերպությունների միջև համագործակցության մեծացման միջոցով:
Adopt comprehensive legislation against discrimination, with definitions of all forms of discrimination in accordance with international standards, including the prohibition of discrimination based on sexual orientation and gender identity	UPR (Mexico, Republic of Moldova, Slovakia, Iceland, Uruguay, Chile, Czechia, Sweden, USA, Romania)	2020	SOGI		Ընդունել խտրականության դեմ ուղղված համապարփակ օրենսդրություն՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան խտրականության բոլոր ձևերի սահմանումներով, ներառյալ սեռական կողմնորոշման և գենդերային ինքնության հիմքով խտրականության արգելքի ներառմամբ:

ANTI-DISCRIMINATION

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Follow-up recommendation	Non-official translation
Amend the Criminal Code and revise and adopt the draft law on ensuring legal equality to bring them fully into line with the Covenant by including a definition of direct, indirect and multiple discrimination, including in the private sphere, that covers all the grounds mentioned in the Covenant and that encompasses sexual orientation and gender identity and ensure access to effective and appropriate remedies for victims of discrimination, including in the private sphere	ICCPR	2020			Փոփոխել Քրեական օրենսգիրքը և վերանայել ու ընդունել իրավահավասարության ապահովման մասին օրենքի նախագիծը՝ դրանք լիովին համապատասխանեցնելու Դաշնագրին՝ ներառելով ուղղակի, անուղղակի և բազմակի խտրականության սահմանում, ներառյալ՝ մասնավոր ոլորտում, որը ներառում է Դաշնագրում նշված բոլոր հիմքերը, ինչպես նաև ներառել սեռական կողմնորոշումն ու գենդերային ինքնությունը և ապահովել խտրականության գոհերի համար արդյունավետ և համապատասխան միջոցների հասանելիությունը, ներառյալ՝ մասնավոր ոլորտում:
Explicitly include sexual orientation and gender identity as protected grounds in the draft law on ensuring equality	UPR (Malta, Netherlands, Australia, Austria, France)	2021	SOGI		Հավասարության ապահովման մասին օրենքի նախագծում հստակ ներառել սեռական կողմնորոշումը և գենդերային ինքնությունը՝ որպես պաշտպանության հիմք:
Provide effective protection against all forms of discrimination and violence on the basis of sexual orientation and gender identity, both in law and in practice, and ensure that no such discrimination or violence is tolerated, that such conduct is properly addressed and that remedies are provided to victims	ICCPR	2020	SOGI		Ապահովել արդյունավետ պաշտպանություն սեռական կողմնորոշման և գենդերային ինքնության հիմքով խտրականության և բռնության բոլոր ձևերից, ինչպես օրենսդրական, այնպես էլ պրակտիկ մակարդակներում, և ապահովել, որ նման խտրականությունը կամ բռնությունը չհանդուրժվի, արձագանքել նման վարքագծին պատշաճ կերպով, և գոհերին տրամադրվի աջակցություն:
Combat homophobic and transphobic discourse, including by providing appropriate training to judges, prosecutors, law enforcement and other officials on combating discriminatory attitudes towards lesbian, gay, bisexual and transgender individuals and by conducting similar awareness-raising activities aimed at the general public			LBT women		Պայքար հոմոֆոբ և տրանսֆոբ դիսկուրսի դեմ, ներառյալ դատավորներին, դատախազներին, իրավապահ մարմիններին և այլ պաշտոնյաներին համապատասխան դասընթացներ տրամադրելով լեսբի, գեյ, բիսեքսուալ և տրանս անձանց նկատմամբ խտրական վերաբերմունքի դեմ պայքարի և լայն հանրությանն ուղղված իրազեկման նմանատիպ միջոցառումներ իրականացնելու միջոցով:

DIFFERENT GROUPS OF WOMEN

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Integrate and mainstream a gender perspective in all agricultural and rural development policies, strategies, plans and programmes, enabling rural women to act and be visible as stakeholders, decision-makers, and beneficiaries	CEDAW	2022	Rural women	Ինտեգրել և մեյնսթրի անել գենդերային հեռանկարը գյուղատնտեսության և գյուղական զարգացման բոլոր քաղաքականություններում, ռազմավարություններում, պլաններում և ծրագրերում՝ հնարավորություն տալով գյուղաբնակ կանանց գործել և տեսանելի լինել որպես շահագրգիռ կողմեր, որոշումներ կայացնողներ և շահառուներ:
Ensure that rural women are able to effectively participate in planning and decision-making related to rural infrastructure and services, as well as in the assessment, analysis, planning, design, budgeting, financing, implementation, monitoring and evaluation of all agricultural and rural development policies	CEDAW	2022	Rural women	Ապահովել, որ գյուղաբնակ կանայք կարողանան արդյունավետորեն մասնակցել գյուղական ենթակառուցվածքների և ծառայությունների հետ կապված պլանավորմանը և որոշումների կայացմանը, ինչպես նաև գյուղատնտեսական և գյուղական զարգացման բոլոր քաղաքականությունների գնահատմանը, վերլուծությանը, նախագծմանը, բյուջետավորմանը, ֆինանսավորմանը, իրականացմանը և մշտադիտարկմանը:
Promote the empowerment of rural women and ensure their economic and social independence, particularly by creating an enabling environment in line with GR 25 (2004) on temporary special measures (TSMs), including through programmes and policies targeted at improving the economic conditions of rural women	CEDAW	2022	Rural women	Խթանել գյուղաբնակ կանանց հզորացումը և ապահովել նրանց տնտեսական ու սոցիալական անկախությունը, հատկապես ժամանակավոր հատուկ միջոցառումների մասին թիվ 25 (2004) գլխավոր հանձնարարականին համապատասխան, բարենպաստ միջավայր ստեղծելով, ներառյալ՝ գյուղաբնակ կանանց տնտեսական պայմանները բարելավելուն ուղղված ծրագրերի և քաղաքականությունների միջոցով:
Ensure that rural women engaged in unpaid work and/or in the informal sector have access to non-contributory social protection and that those employed in the formal sector have access to contributory social security schemes in their own right, irrespective of their marital status	CEDAW	2022	Rural women	Ապահովել, որ չվճարվող աշխատանքում և/կամ ոչ ֆորմալ սեկտորում աշխատող գյուղաբնակ կանայք հասանելիություն ունենան ոչ օժանդակ սոցիալական պաշտպանությանը և, որ ֆորմալ սեկտորում աշխատողները հասանելիություն ունենան օժանդակ սոցիալական ապահովագրության սխեմաներ՝ անկախ իրենց ամուսնական կարգավիճակից:
Specifically promote rural women's access to technical knowledge on food harvesting techniques, preservation, storage, processing, packaging, marketing and entrepreneurship	CEDAW	2022	Rural women	Հատկապես խթանել գյուղաբնակ կանանց հասանելիությունը տեխնիկական գիտելիքը սննդամթերքի հավաքման տեխնիկայի, պահպանման, պահեստավորման, վերամշակման, փաթեթավորման, մարքեթինգի և ձեռներեցության վերաբերյալ:
Revise the Annual Employment Programme to promote the employment of women with disabilities, taking all necessary measures to increase accessibility of mainstream services and reasonable accommodation for all women and girls with disabilities	CEDAW	2022	Women and girls with disabilities	Վերանայել Չբաղվածության տարեկան ծրագիրը՝ նպաստելու հաշմանդամություն ունեցող կանանց զբաղվածության խթանմանը՝ ձեռնարկելով բոլոր անհրաժեշտ միջոցները բարձրացնելու համար հաշմանդամություն ունեցող բոլոր կանանց և աղջիկների համար հիմնական ծառայությունների և ողջամիտ կացարանների հասանելիությունը:

DIFFERENT GROUPS OF WOMEN

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Increase the availability of community-based services aimed at enabling women with disabilities to live independently and participate in the community	CEDAW	2022	Women and girls with disabilities	Բարձրացնել համայնքային ծառայությունների հասանելիությունը, որոնք ուղղված են հաշմանդամություն ունեցող կանանց ինքնուրույն ապրելու և համայնքային կյանքին մասնակցելու հնարավորություններին:
Ensure that women and girls with disabilities have equal access to education, housing, health care and social protection and address gender-based violence against women and girls with disabilities, particularly those living in institutions, prevent and investigate violations of their human rights and prosecute and punish perpetrators	CEDAW	2022	Women and girls with disabilities	Ապահովել, որ հաշմանդամություն ունեցող կանայք և աղքիկներն ունենան կրթության, բնակարանի, առողջապահական խնամքի և սոցիալական պաշտպանության հավասար հասանելիություն, անդրադառնալ հաշմանդամություն ունեցող կանանց և աղքիկների, մասնավորապես՝ հաստատություններում ապրող, գենդերային բռնությանը, կանխել և հետաքննել նրանց իրավունքների խախտումները և հետապնդել ու պատժել բռնարարներին:
take measures to effectively implement the Strategy for Overcoming the Consequences of Ageing and Social Protection of the Elderly People and the 2021–2026, to protect older women who face abuse, neglect and exploitation at home and in institutions	CEDAW	2022	Older women	Արդյունավետորեն իրականացնել 2021-2026թթ-ի Ծերացման հետևանքների հաղթահարման և տարեցների սոցիալական պաշտպանության ռազմավարությունը պաշտպանելու համար այն տարեց կանանց, ովքեր ենթարկվում են բռնության, անտեսման և շահագործման տանը և հաստատություններում:
adopt and implement measures to improve the conditions in detention facilities and to ensure the provision of adequate access to health care and personal hygiene items for women in detention, in accordance with the United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders (the Bangkok Rules) General Assembly resolution 65/229 of 21 December 2010, annex),	CEDAW	2022	Women in detention	Ձեռնարկել և իրականացնել միջոցներ՝ կալանավայրերում պայմանները բարելավելու և կալանքի տակ գտնվող կանանց համար առողջապահական խնամքի և անձնական հիգիենայի պարագաների հասանելիությունը ապահովելու համար՝ Կին բանտարկյալների նկատմամբ վերաբերմունքի և կին իրավախախտների համար ազատազրկման հետ չկապված միջոցների վերաբերյալ (Բանգկոկի կանոններ) ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի 65/229 բանաձևին (Բանգկոկի կանոններ) համաձայն (21 December 2010, Դեկտեմբերի 21, 2010):
Adopt legislative and policy measures to combat gender-based violence and discrimination against lesbian, bisexual and transgender women and intersex persons, including hate speech and physical, verbal and emotional abuse	CEDAW	2022	Lesbian, bisexual, transgender women and intersex person	Ընդունել օրենսդրական և քաղաքականության միջոցառումներ՝ լեսբի, բիսեքսուալ, տրանս կանանց և ինտերսեքս անձանց նկատմամբ գենդերային բռնության և խտրականության, ներառյալ՝ ատելության խոսքի, ֆիզիկական, վերբալ և հուզական պայթարելու համար:
Protect the human rights of lesbian, bisexual and transgender women and intersex persons in all areas covered by the Convention and conduct awareness-raising activities to address their stigmatization in society			Lesbian, bisexual, transgender women and intersex person	Պաշտպանել լեսբի, բիսեքսուալ, տրանս կանանց և ինտերսեքս անձանց մարդու իրավունքները Կոնվենցիայով ամրագրված բոլոր ոլորտներում և իրականացնել իրազեկման միջոցառումներ՝ անդրադառնալով հասարակության մեջ առկա խարանին:

DIFFERENT GROUPS OF WOMEN

Recommendation	Treaty Body	Year	Intersectionality	Non-official translation
Ensure the right of transgender persons, including women, to change the gender marker on their passport and other identity documents	CEDAW	2022	Lesbian, bisexual, transgender women and intersex person	Ապահովել տրանս անձանց, այդ թվում՝ կանանց իրավունքը՝ փոխելու իրենց անձնագրի և անձը հաստատող այլ փաստաթղթերի մեջ նշված սեռը:
Ensure that lesbian, bisexual and transgender women can freely participate in political and public life by exercising their right to freedom of peaceful assembly without intimidation or reprisals	CEDAW	2022	Lesbian, bisexual, transgender women and intersex person	Ապահովել, որ լեսբի, տրանս կանայք և ինտերսեքս անձինք ազատ մասնակցեն քաղաքական և հասարակական կյանքին՝ օգտվելով իրենց՝ խաղաղ հավաքներ կազմակերպելու ազատության իրավունքից՝ առանց ահաբեկման կամ հաշվեհարդարի:
Develop and adopt adequate legislative and administrative measures to combat discrimination against women, and discrimination and violence against lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons and guarantee that victims have effective access to justice	UPR (Argentina)	2020	Lesbian, bisexual, transgender women and intersex person	Մշակել և ընդունել համապատասխան օրենսդրական և վարչական միջոցներ՝ պայքարելու կանանց նկատմամբ խտրականության և լեսբի, գեյ, բիսեքսուալ, տրանս և ինտերսեքս անձանց նկատմամբ խտրականության և բռնության դեմ և երաշխավորել, որ տուժողներն ունենան արդարադատության հասանելիություն:
Take prompt and resolute action against all instances of violence, hate speech and hate crime, online as well as offline, especially targeting lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons and women	UPR (Germany)	2020	Lesbian, bisexual, transgender women and intersex person	Արագ և վճռական գործողություններ ձեռնարկել բռնության, ատելության խոսքի և ատելության հանցագործության բոլոր դեպքերի դեմ, ինչպես առցանց, այնպես էլ առկա տիրույթներում, հատկապես ուղղված լեսբի, գեյ, բիսեքսուալ, տրանսգենդեր, ինտերսեքս անձանց:

